

ישראל מדורגת בין עשר המדינות המובילות בעולם באיכות המחקר המדעי

על פי מחקר שנערך בטכניון, האוניברסיטאות הישראליות בולטות בעיקר באיכות המחקרים בכימיה ובפיסיקה, במדעי המחשב ובמינהל עסקים ■ עם זאת, בשנים האחרונות חלה הידרדרות בכמה תחומי מחקר ■ עורך המחקר: "המצב הוא תוצאה של השקעות משנות ה-80"

23.10.2014 מאת: ליאור דטל

המחקר המדעי וחלק מהאוניברסיטאות בישראל נחשבים עדיין למובילים בעולם בתחומים רבים - כך עולה ממחקר חדש שנערך **במוסד שמואל נאמן** בטכניון. זאת, אף שההוצאה הלאומית לסטודנט נמוכה בהשוואה למדינות OECD, ועל אף המשבר בהשכלה הגבוהה בשנות ה-2000.

המחקר עולה כי ישראל מדורגת בין עשר המדינות המובילות בעולם בתחומי מחקר כמו מדעי המחשב, כימיה, פיסיקה ומינהל עסקים. בדירוגים הבינלאומיים בולטות ארבע אוניברסיטאות מחקר על פני שאר האוניברסיטאות בישראל; האוניברסיטה העברית, הטכניון, מכון ויצמן ואוניברסיטת תל אביב. זאת, למרות המשבר שאליו נקלעה מערכת ההשכלה הגבוהה בעשור האחרון, כתוצאה מניהול כושל ושחיקה תקציבית.

עורך המחקר, **פרופ' אורי קירש**, מזהיר כי "מצב המחקר בישראל היום בהשוואה בינלאומית הוא מקור לגאווה, אבל תמונת המצב החיובית הזאת היא תוצאה של השקעות שבוצעו בישראל בשנות ה-80. עדיין מוקדם מדי להבחין בהשפעות המשבר באקדמיה בשנות ה-2000. צריך לשאול לא רק מהו מיקומה היחסי של ישראל באיכות המחקר, אלא אם לא נשארנו באותו מיקום לעומת מדינות כמו איראן, טורקיה ומדינות המזרח הרחוק, שמשקיעות בשנים האחרונות סכומי עתק במערכות ההשכלה הגבוהה שלהן."

בסך הכל, מנתונים שמתייחסים לאיכות המחקר המדעי בישראל, על פי ממוצע הציטוטים של מחקרים שנכתבו באוניברסיטאות בישראל, דורגה ישראל במקום התשיעי בעולם ב-2003-2013.

עם זאת, על פי מחקר קודם שערך קירש, בשנים האחרונות חלה מגמה של ירידה בדירוג של ישראל מבחינת איכות המחקר בכמה תחומים בולטים. בסוף שנות ה-2000 המחקר בישראל דורג במקום 13 בעולם, לאחר שבשנות ה-90 הוא דורג במקום 12 ובאמצע שנות ה-80 במקום העשירי בעולם.

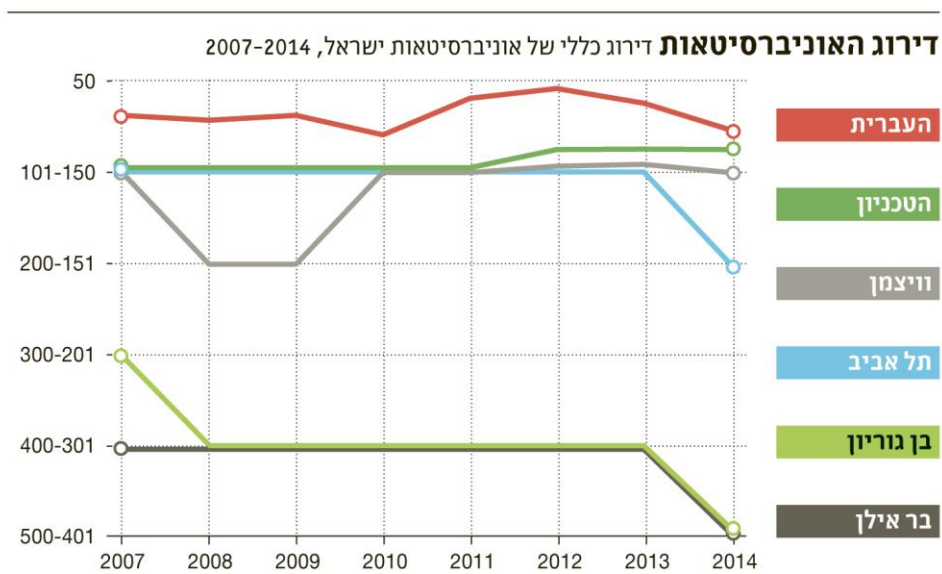
כך, למשל, המחקר במדעי המחשב בישראל הידרדר למקום הרביעי ב-2004-2008 במדד ממוצע הציטוטים העולמי, מהמקום השלישי בשנים 1984-1988. כמו כן, בשנות ה-80 ישראל דורגה ראשונה בעולם מבחינת איכות המחקר בכלכלה, אך היא הידרדרה למקום הרביעי בשנות ה-2000.

סטודנטים על הדשא באוניברסיטת תל אביב
צילום: דודו בכר

ניתן להבחין בהידרדרות

מהמחקר עולה כי כמה אוניברסיטאות בישראל — בעיקר האוניברסיטה העברית והטכניון, אך גם מכון ויצמן ואוניברסיטת תל אביב — מתעלות על שאר האוניברסיטאות במספר תחומים, ובחלק מהמקרים אף מדורגות באופן קבוע בשנים האחרונות בין 50 האוניברסיטאות המובילות בעולם בתחומי מחקר שונים ומגוונים.

מקור: פרופ' אורי קירש, עיבוד מנתוני ARWU

TheMarker

לדברי קירש, "לארבע אוניברסיטאות ישראליות יש נראות בינלאומית גבוהה יותר. גם ביתר האוניברסיטאות בישראל יש מחלקות מצוינות וחוקרים מצויינים, אבל הנראות הכללית שלהן בדירוגים נמוכה בהרבה."

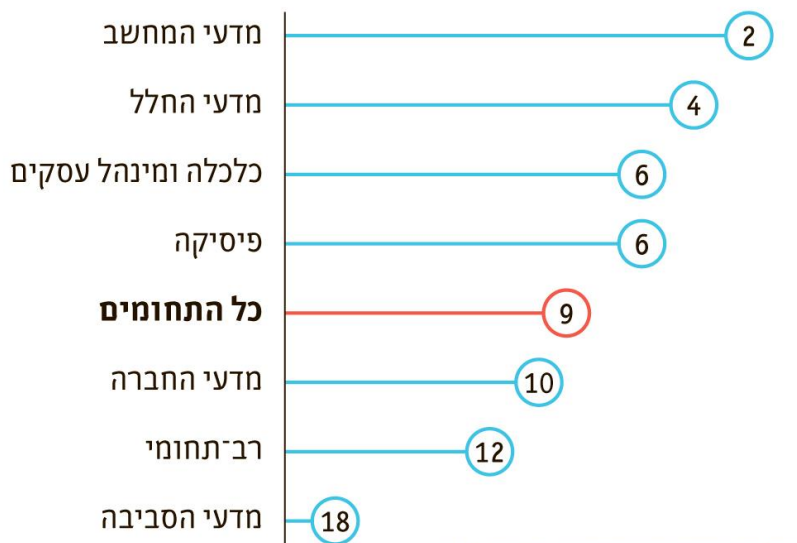
מהדירוג עולה כי האוניברסיטה העברית נחשבת לאוניברסיטה הטובה בישראל ולאחת מ-100 האוניברסיטאות המובילות בעולם. האוניברסיטה מצליחה לשמור על מקומה ברשימה באופן קבוע מאז 2007, אז דורגה במקום 64.

בשנים האחרונות ניתן היה להבחין בהידרדרות של המוסדות הישראליים בדירוגים הבינלאומיים, אך מעיבוד של נתוני דירוג שנגחאי לאוניברסיטאות המובילות בעולם עולה כי האוניברסיטה העברית, הטכניון ומכון ויצמן הצליחו לשמור על מיקום מוביל.

לעומת זאת, אוניברסיטת תל אביב הידרדרה ב-2014 בדירוג לקבוצת 151-200 במדד האוניברסיטאות המובילות, לאחר שבמשך שש השנים הקודמות דורגה בקבוצת 101-150, ואוניברסיטת בן-גוריון הידרדרה בדירוג לקבוצת 401-500, שסוגרת את הדירוג, לאחר שב-2007 דורגה בקבוצת המקומות 201-300. גם הדירוג של אוניברסיטת בר אילן הידרדר לקבוצה 401-500.

חזקים במחשבים, חלשים בסביבה

מקום ישראל בדירוג איכות המחקר* על פי תחומים

* על פי ממוצע ציטוטים לפרסום, ב-2003-2013

מקור: פרופ' אורי קירש מוסד נאמן - עיבוד מנתוני Thomson Reuters

TheMarker

האוניברסיטאות בישראל מצטיינות בכמה תחומים מרכזיים. הטכניון דורג במקום 18 ואוניברסיטת תל אביב דורגה במקום 20 בעולם מתוך 500 אוניברסיטאות בתחום מדעי המחשב ב-2014. כמו כן, העברית דורגה במקום 27 במתמטיקה ומכון ויצמן דורג במקום 43 בכימיה. ההידרדרות הבולטת ביותר היא במחקר מינהל עסקים וכלכלה; העברית הידרדרה ממקום 44 ב-2009 לקבוצת 76-100, ואילו אוניברסיטת תל אביב הידרדרה מקבוצת 51-75 ב-2007 לקבוצת 101-150 ב-2014.

קירש מציין במחקר כי התרומה הלאומית של האוניברסיטאות בישראל היתה גבוהה במיוחד בהשוואה בינלאומית לכלכלה, לביטחון ולחברה, ושהיתה להן השפעה עצומה על הישגי מערכת הביטחון ותעשיית ההיי־טק.

עם זאת, על פי המחקר ונתונים שפורסמו בעבר, ההוצאה הציבורית על השכלה גבוהה בישראל מפגרת יותר ויותר אחרי מדינות OECD בעוד שהביקוש להשכלה גבוהה בישראל עלה בעשורים האחרונים, סדר העדיפויות הלאומי פנה לכיוונים אחרים. לפי נתוני OECD ב-2010 ההוצאה הלאומית עבור סטודנט היתה נמוכה מאשר ברוב מדינות הארגון — 10,730 דולר בישראל לעומת 13,528 דולר בממוצע במדינות OECD ו-25.5 אלף דולר בארה"ב. הנתונים לא כוללים את הגידול בתקציבי ההשכלה הגבוהה בשנים האחרונות.

"למרות הגידול במספר הסטודנטים באוניברסיטאות, ירד מספר חברי הסגל הבכיר בעשרות אחוזים, כך שמספר הסטודנטים לכל איש סגל בכיר גדל ביותר מפי שניים במהלך העשורים האחרונים", נכתב במחקר. "הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטאות המובילות בישראל קטן משהיה בשנות ה-70."

בשנים האחרונות מיושמת במערכת ההשכלה הגבוהה רפורמה, שנועדה להציל את המערכת מהמשבר אליו נקלעה. עד 2016 תקציב ההשכלה הגבוהה אמור לגדול בכ-2 מיליארד שקל כתוצאה מתוספות תקציבים, שרובם כבר התקבלו במערכת בשנים האחרונות. עם זאת, לאחרונה קיצצה הממשלה 175 מיליון שקל מבסיס תקציב מערכת ההשכלה הגבוהה כחלק מהקיצוץ הרחב בתקציבי הממשלה.